

Studium tenkých mazacích filmů spektroskopickou reflektometrií

Ing. Vladimír Čudek

 ústav
konstruování

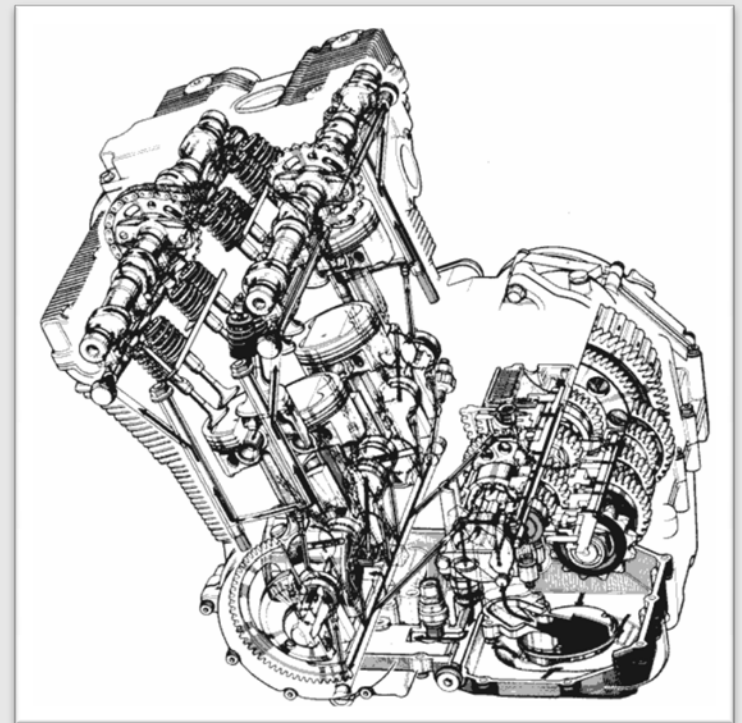
Ústav konstruování – Odbor metodiky konstruování

Fakulta strojního inženýrství
Vysoké učení technické v Brně

Obhajoba disertační práce

15. prosince 2010, FSI VUT v Brně, Česká republika

- EHD mazání a optické měřicí metody
- cíle disertační práce
- experimentální aparatura
- návrh optického designu
- experiment a výsledky
- závěr

EHD mazání

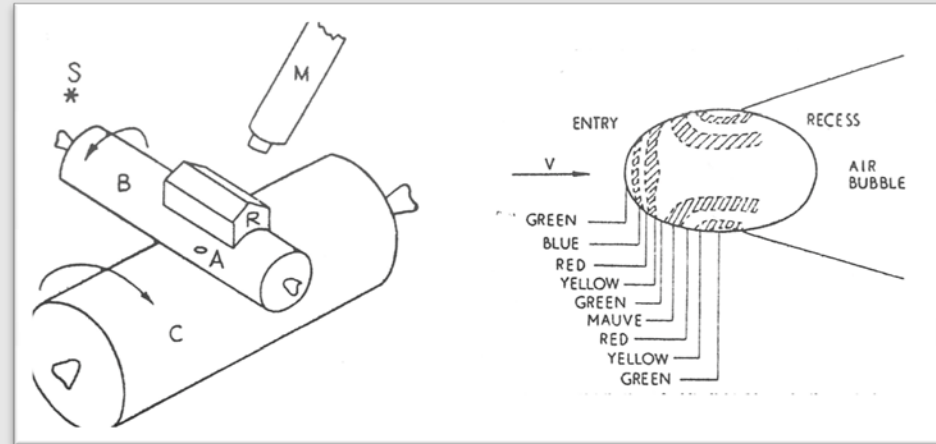
- strojní součásti s vysokými kontaktními tlaky
  - ložiska
  - vačkové mechanismy
  - ozubená kola
- tloušťky řádově v nanometrech

EHD MAZÁNÍ A OPTICKÉ MĚŘICÍ METODY

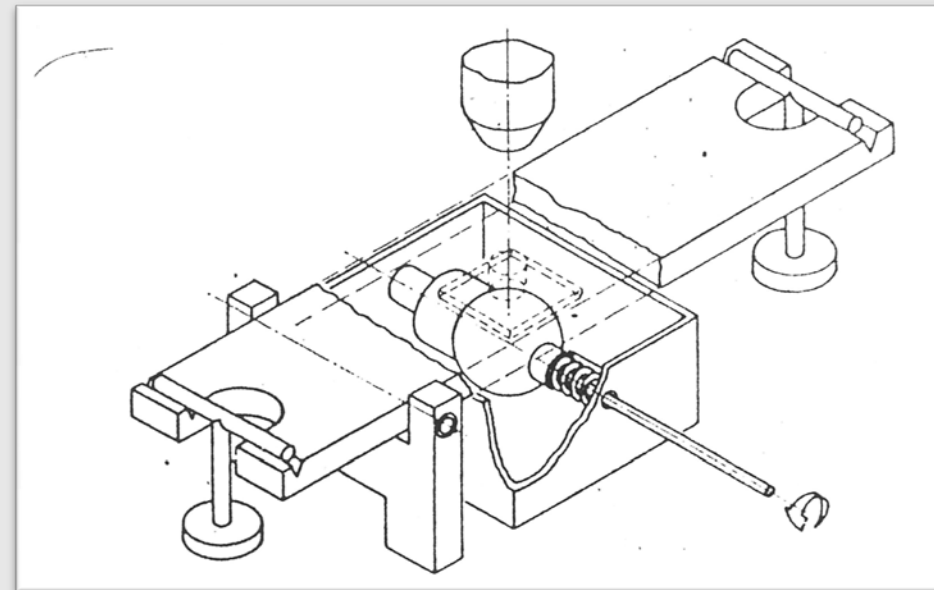
Nature, 1962, M. T. Kirk

- základní myšlenka pro optická měření mazacích filmů
- barevný interferogram mezi dvěma válci z Perspexu

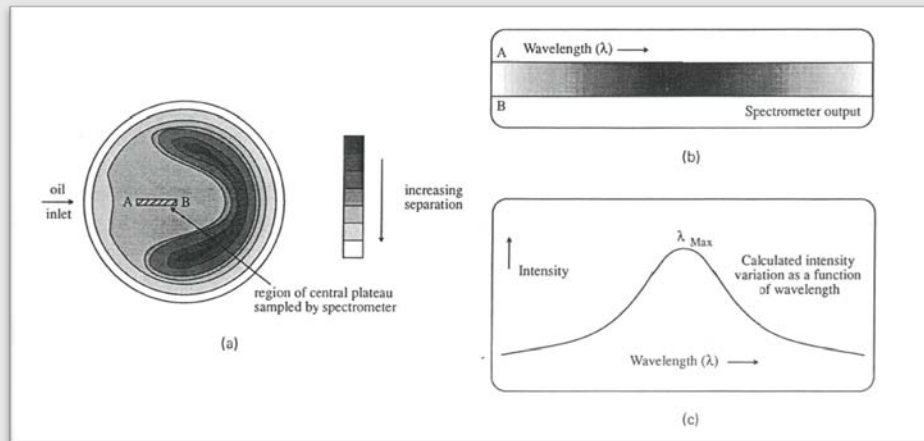

Nature, 1963, R. Gohar, A. Cameron

- zrod první optické metody pro studium tloušťky maziva v EHD kontaktu
- základ experimentální sestavy používané dodnes

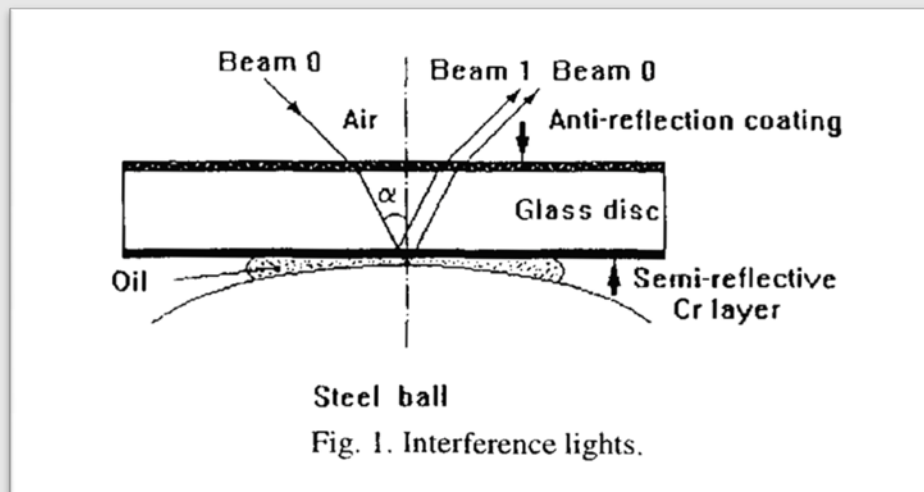

EHD MAZÁNÍ A OPTICKÉ MĚŘICÍ METODY

1990, G. J. Johnston a kol.

- první metoda založená na studiu spektrální závislosti odraženého světla
- vyhodnocování pomocí lokalizace interferenčních extrémů za pomoci dvousvazkového interferenčního modelu

1996, J. LUO a kol.

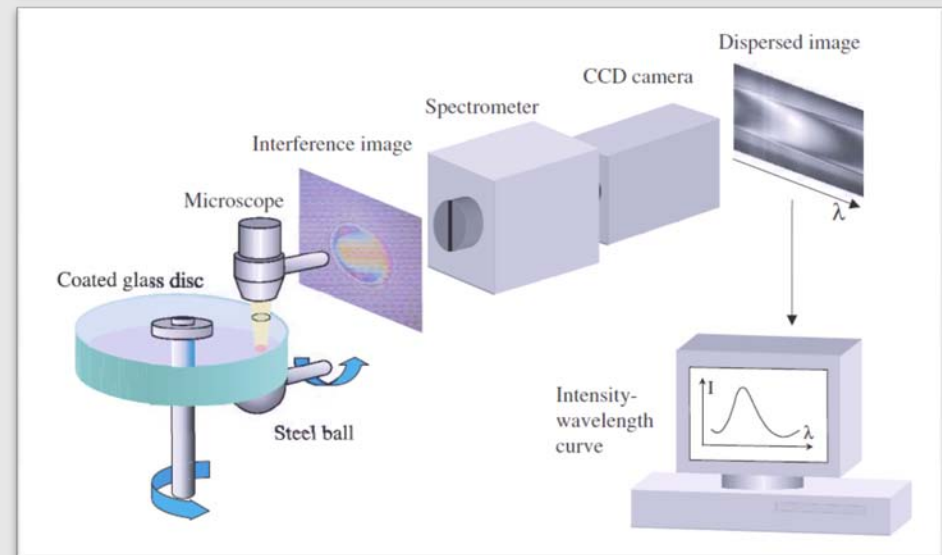
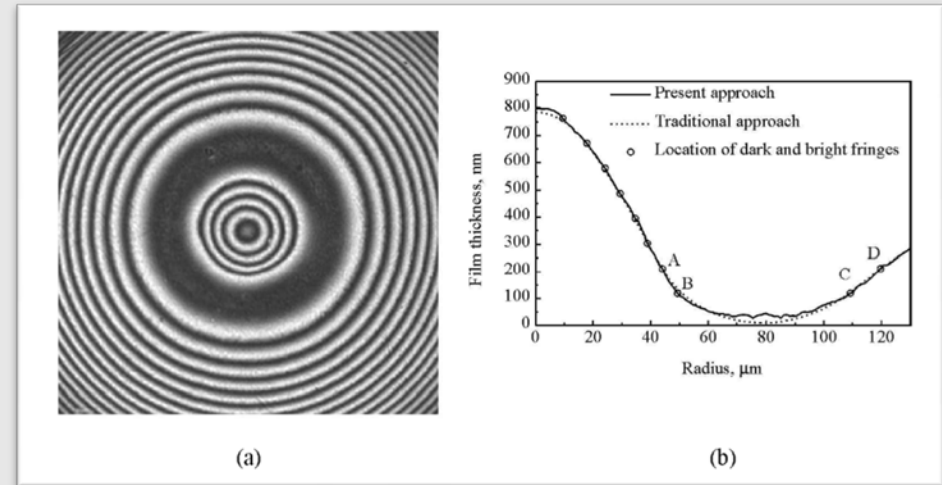
- první optická metoda vázaná na studium rozložení intenzity monochromatického interferogramu
- stejně jako předchozí práce předpoklad dvousvazkové interference

2002, F. Guo a P. L. Wong

- vícesvazkový model v monochromatickém světle
- návaznost na práci publikovanou Luem a kol.
- diskuze chyb vzniklých dvousvazkovým modelem

2003, R. Glovnea a kol.

- vícesvazkový model závislý na vlnové délce
- vyhodnocení pomocí regresní analýzy – relativní odrazivost
- použití nereálných hodnot v matematickém modelu

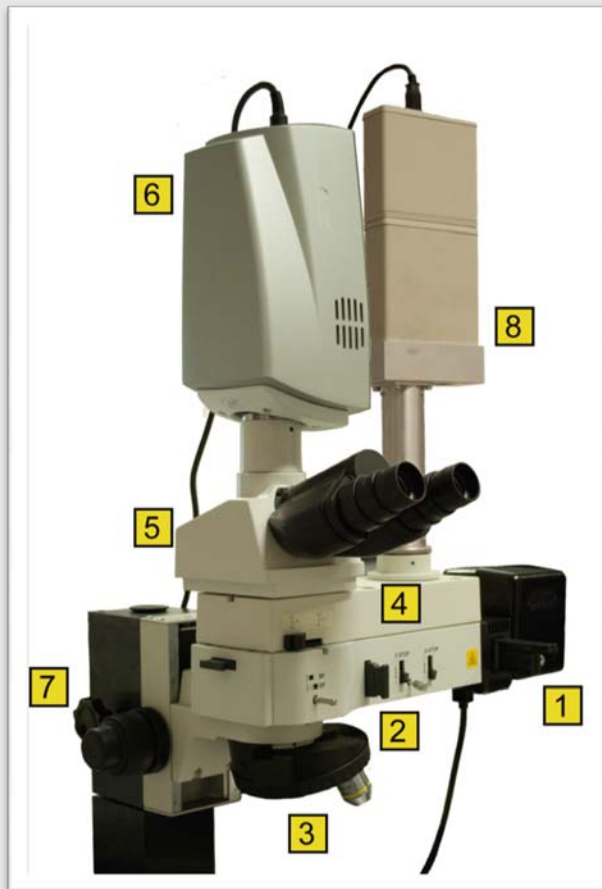

Cíle disertační práce

- ověřit možnost použití měřicí techniky založené na spektrálním rozkladu pro studium nejen centrální tloušťky maziva v EHD kontaktu
- *spektroskopická reflektometrie*
  - plnohodnotný popis absolutní odrazivosti založený na úplném reflexním koeficientu
  - vyhodnocení pomocí regresní analýzy - závislost tloušťky maziva na rychlosti třecích povrchů
  - možnost získat závislost indexu lomu

"It was subsequently found that best fit was obtained between theory and experiment when the absorption of the steel was taken as zero. The reason for this is not fully understood."

Úprava experimentální aparatury – doplnění spektrofotometru

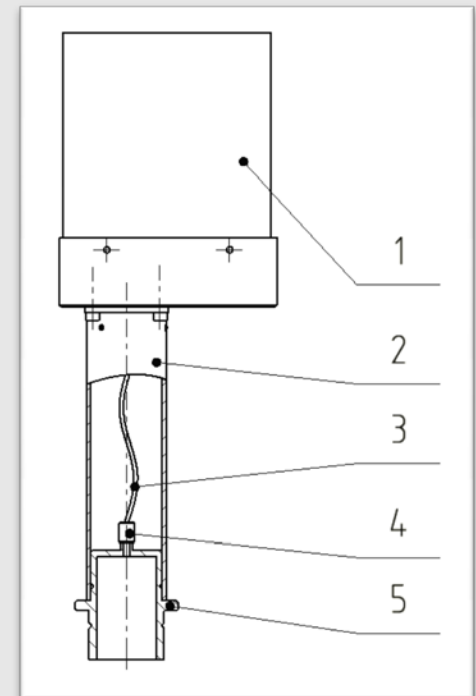

Mikroskop NIKON ECLIPSE LV150

- 1) halogenová lampa
- 2) Köhlerův osvětlovač
- 3) karusel pro objektivy
- 4) přídatný modul pro boční výstup svazku
- 5) hlava mikroskopu s okuláry
- 6) CMOS kamera
- 7) stojan mikroskopu
- 8) vláknový spektrofotometr

Redukce spektrofotometru

- 1) spektrofotometr
- 2) tubus vlákna
- 3) optické vlákno
- 4) SMA konektor
- 5) redukční kroužek

Kontrolní měření a jejich srovnání

- vyhodnocení absolutní odrazivosti
- stabilita zdroje
- kolmost dopadu

Vzorek	Parametry							
	naměřené hodnoty			skutečné hodnoty			odchylka	
	d (nm)	n_0	n_1	d (nm)	n_0	n_1	Δ_d (nm)	d_n
Vzorek 1								
TiO ₂	300,6	2,19	63928	302	2,18	63896	1,4	0,0101
Vzorek 2								
TiO ₂	299,7	2,19	63561	301,6	2,18	64282	1,9	0,00753
Vzorek 3								
SiO ₂	501,3	1,45	3229	500,1	1,46	3499	1,2	0,01092
TiO ₂	298,3	2,17	62945	299,2	2,17	63899	0,88	0,00326
Vzorek 4								
SiO ₂	502,1	1,45	3099	500,4	1,46	3499	1,7	0,01137
TiO ₂	300,5	2,17	61255	300,4	2,17	63899	0,1	0,00905
Vzorek 5								
SiO ₂	498,5	1,46	3284	499,3	1,46	3499	0,8	7,36E-04
TiO ₂	297,8	2,18	63021	298,9	2,18	63899	1,1	0,003
Vzorek 6								
SiO ₂	479,5	1,46	3533	480	1,46	3520	0,5	4,45E-05

Návrh optického designu

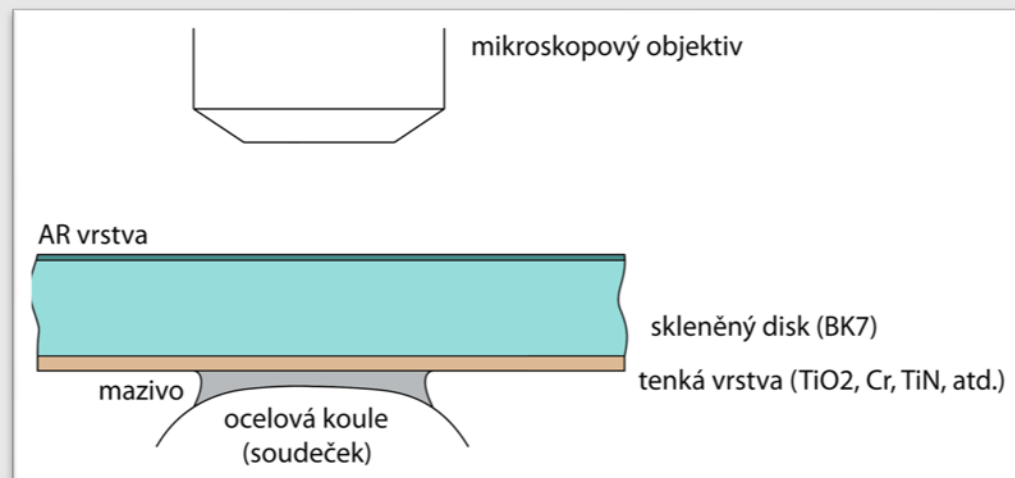
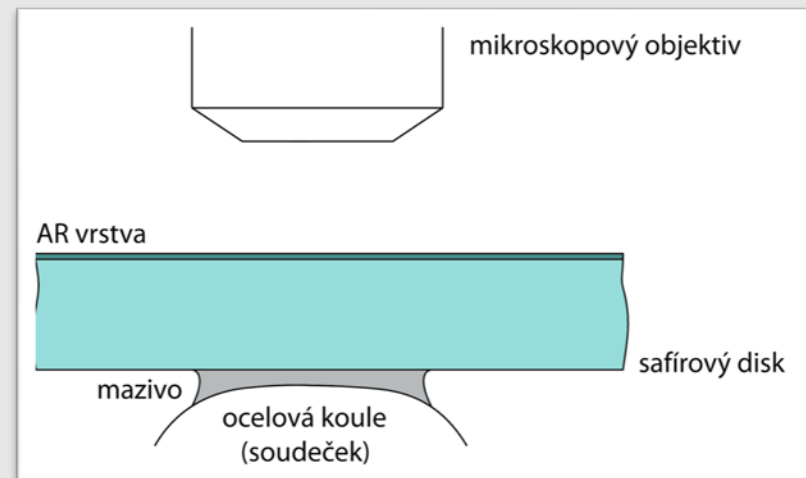
- volba vhodného optického uspořádání
- získání unikátního průběhu odrazivosti pro měřený systém
  - vysoký kontrast, resp. dynamický rozsah odrazivosti
  - výskyt interferenčních extrémů
  - vhodný index lomu případně absorpce materiálů

Okolí

- nejjednodušší systém – jedna tenká vrstva tvořená mazivem
- sklo BK7, safír, diamant

Tenká vrstva

- zvýšení kontrastu
- odolnost vůči vysokému tlaku v kontaktní oblasti
- TiO_2 , Cr, TiN, In_2O_3 - SnO_2 (ITO)

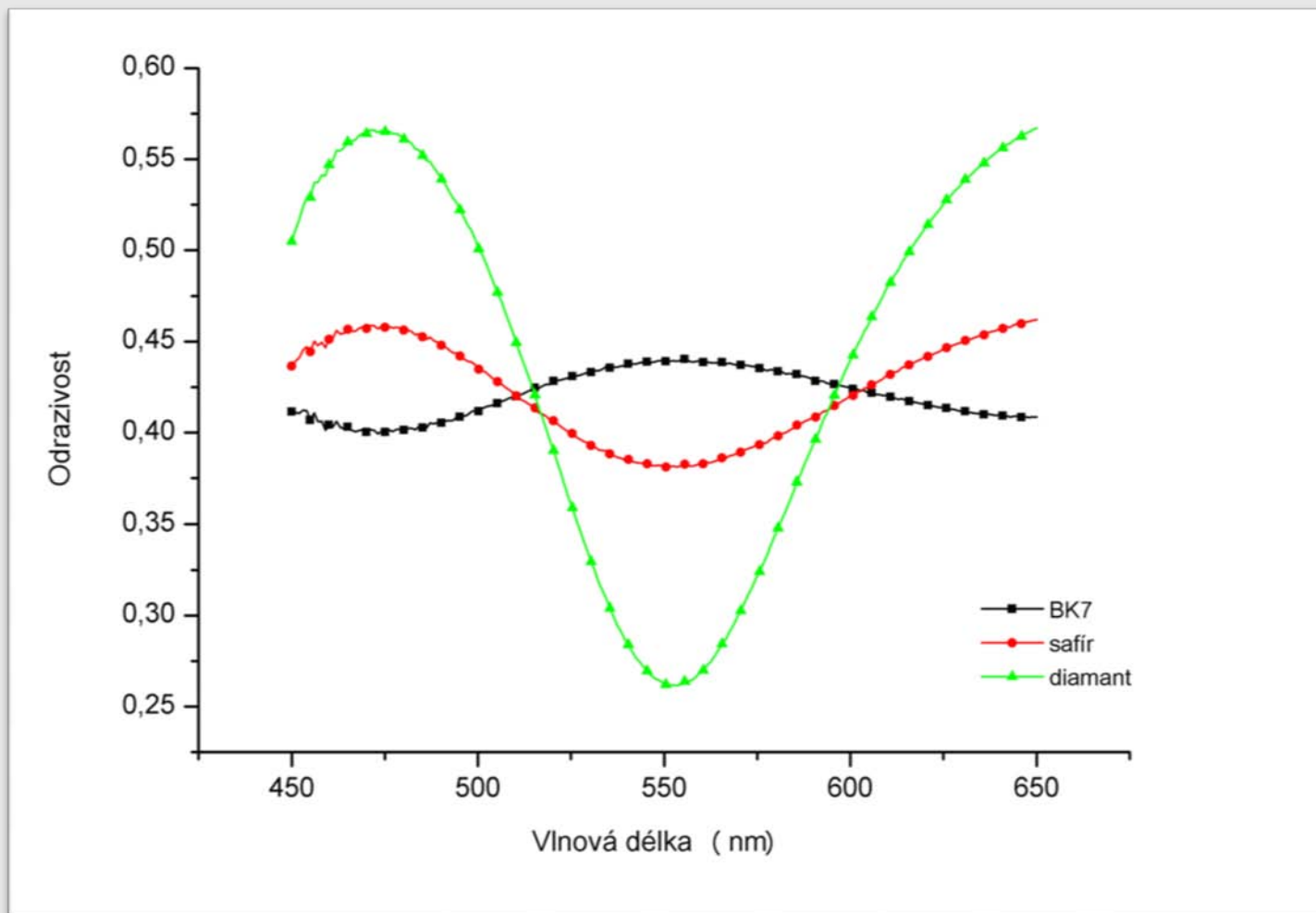

Okolí

■ sklo BK7

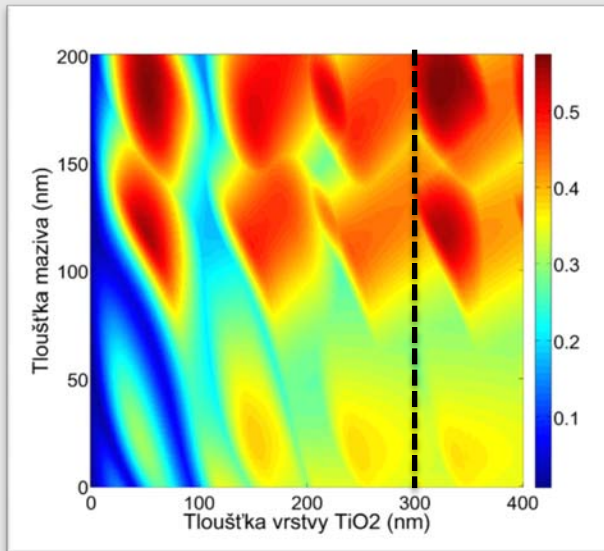
■ safír

■ diamant

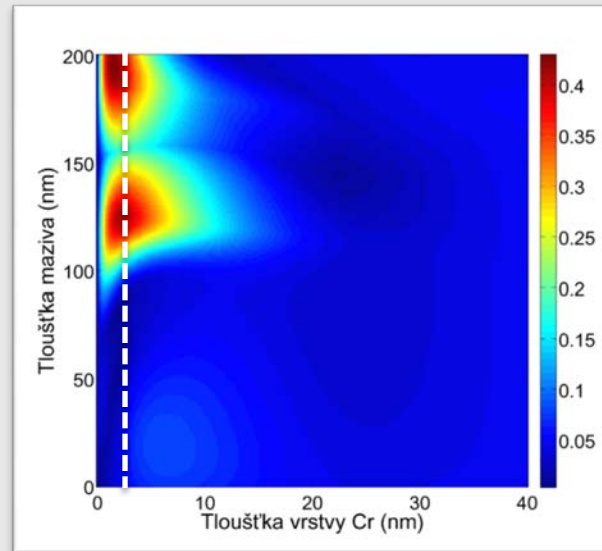

Tenké vrstvy

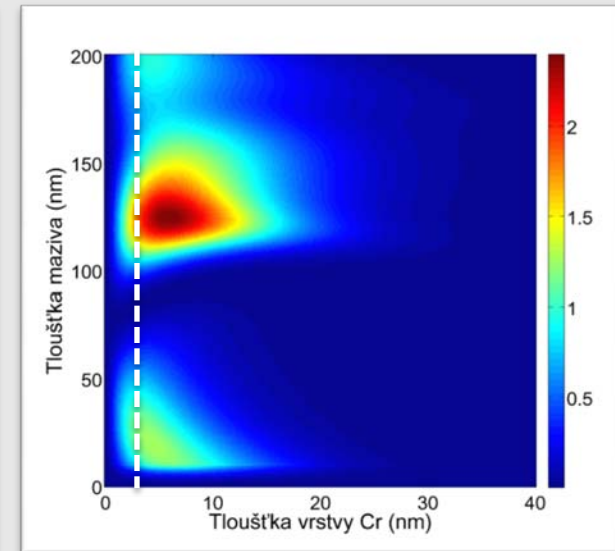
- TiO_2 – dielektrická vrstva
- Chrom – velmi malá tloušťka
- TiN – vrstva podobná chromu
- ITO – často používaná na skle
- volba vhodné tloušťky
  - mapa odrazivosti při změně tl. vrstvy i maziva – vliv indexu lomu i absorpce
  - mapa změny odrazivosti – vliv absorpce

TiO₂ – 300 nm

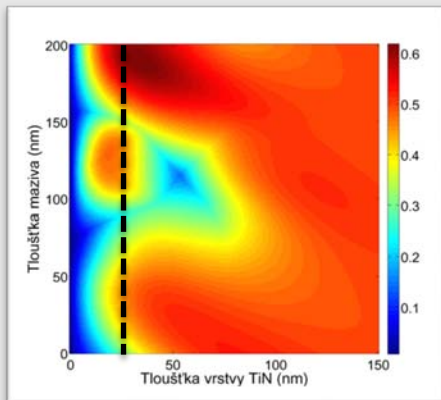

Chrom – 3-7 nm

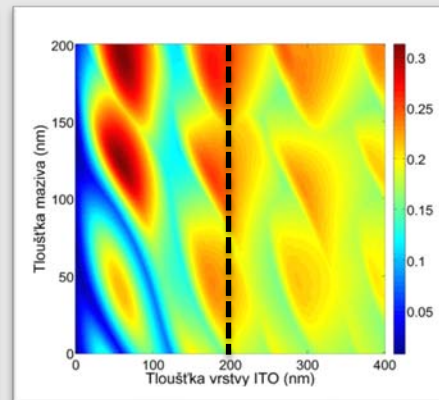
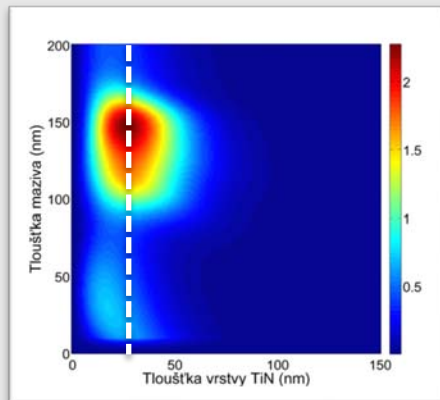

Tenké vrstvy

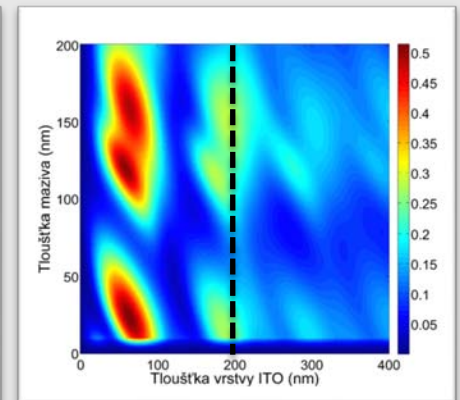
- TiO_2 – dielektrická vrstva
- Chrom – velmi malá tloušťka
- TiN – vrstva podobná chromu
- ITO – často používaná na skle
- volba vhodné tloušťky
  - mapa odrazivosti při změně tl. vrstvy i maziva – vliv indexu lomu i absorpce
  - mapa změny odrazivosti – vliv absorpce

TiN – 30 nm

ITO – 200 nm

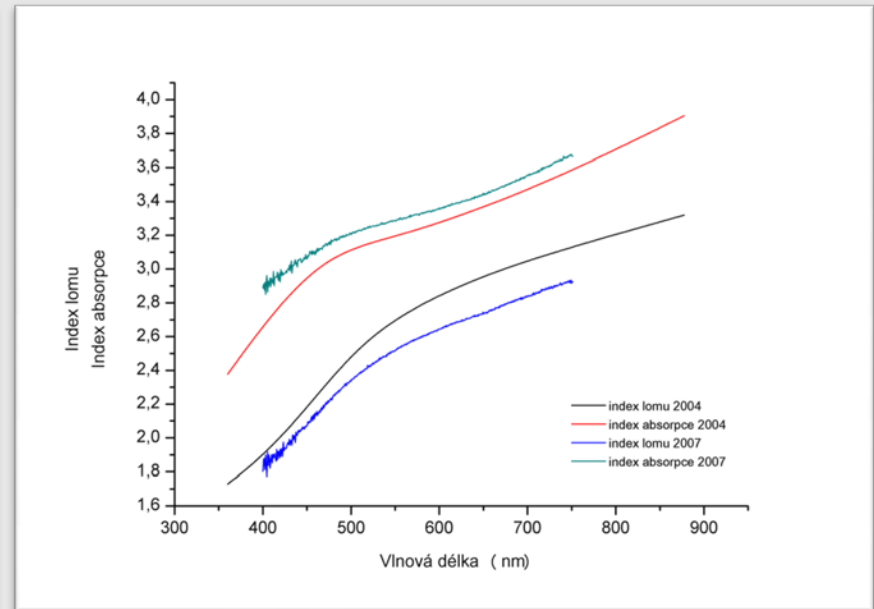
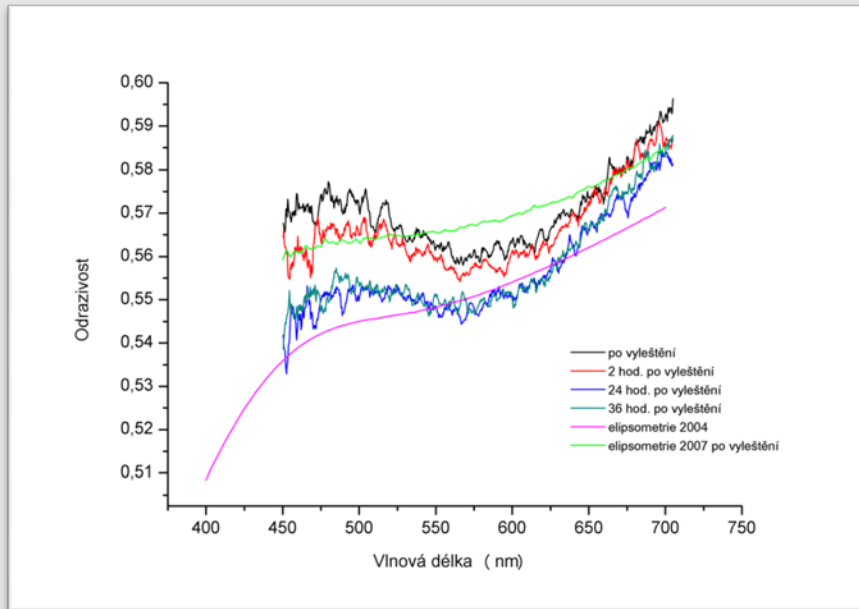

Postup

- ověření podložky ve statickém kontaktu
- ověření okolí – změna indexu lomu v závislosti na zatížení
- ověření tenké vrstvy
- reálné měření centrální tloušťky a porovnání výsledků

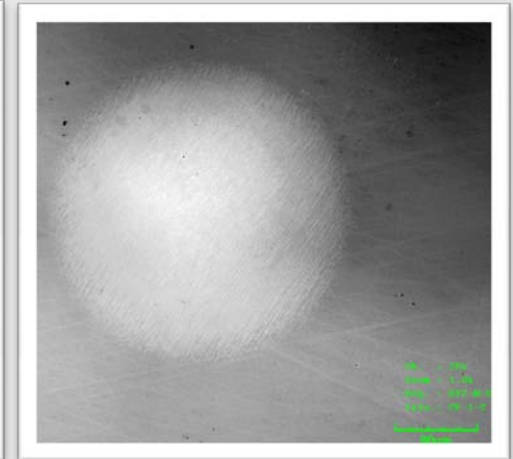
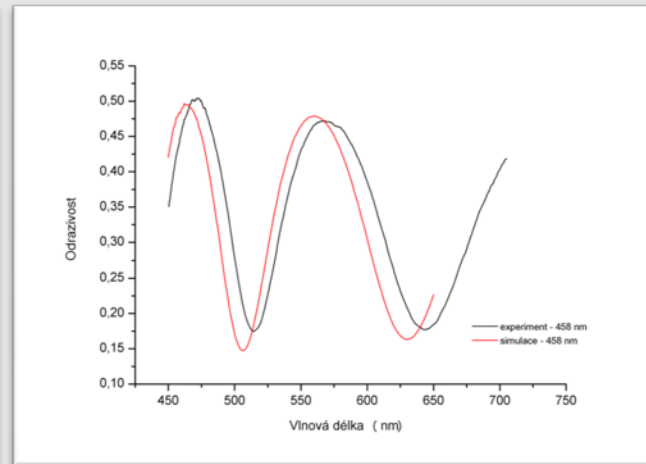
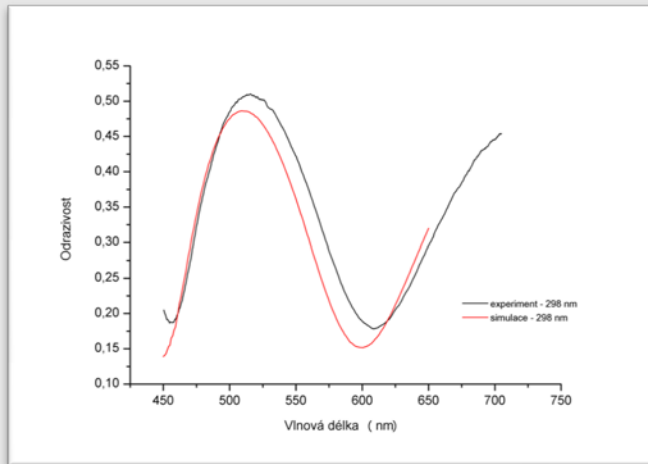
Vliv růstu oxidů u oceli 100Cr6

- správnost indexu lomu a absorpce
- vliv oxidických vrstev

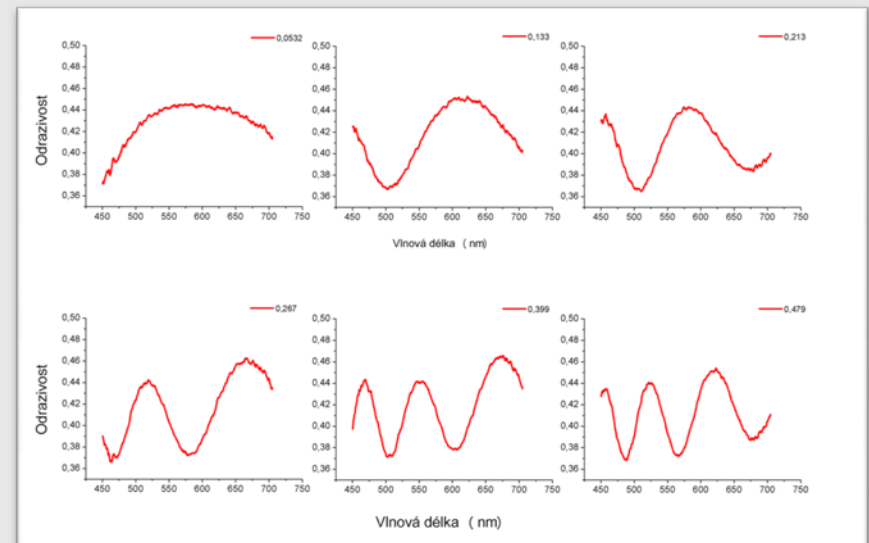
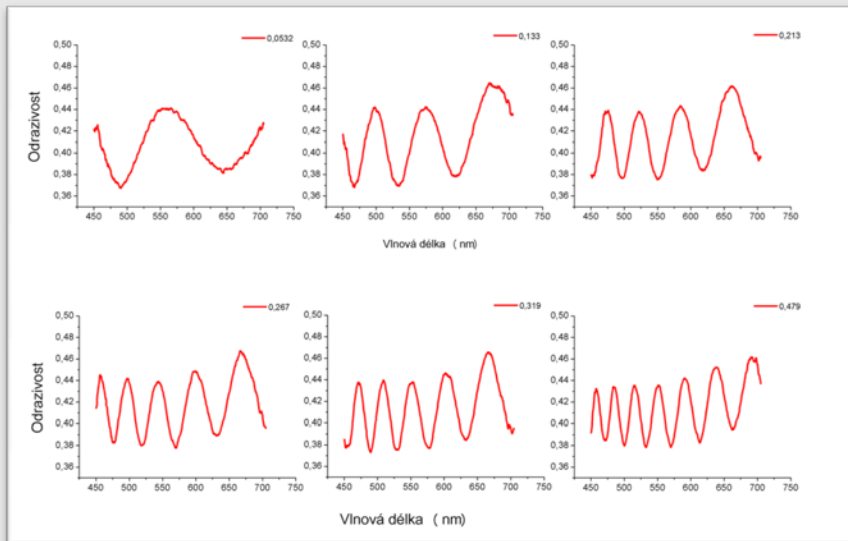
Použití tenké vrstvy

- TiO_2 – 3 technologie nanášení
- kombinace TiO_2 a SiO_2
- vrstva TiN a ITO – získané vzorky – nutnost měření n a k

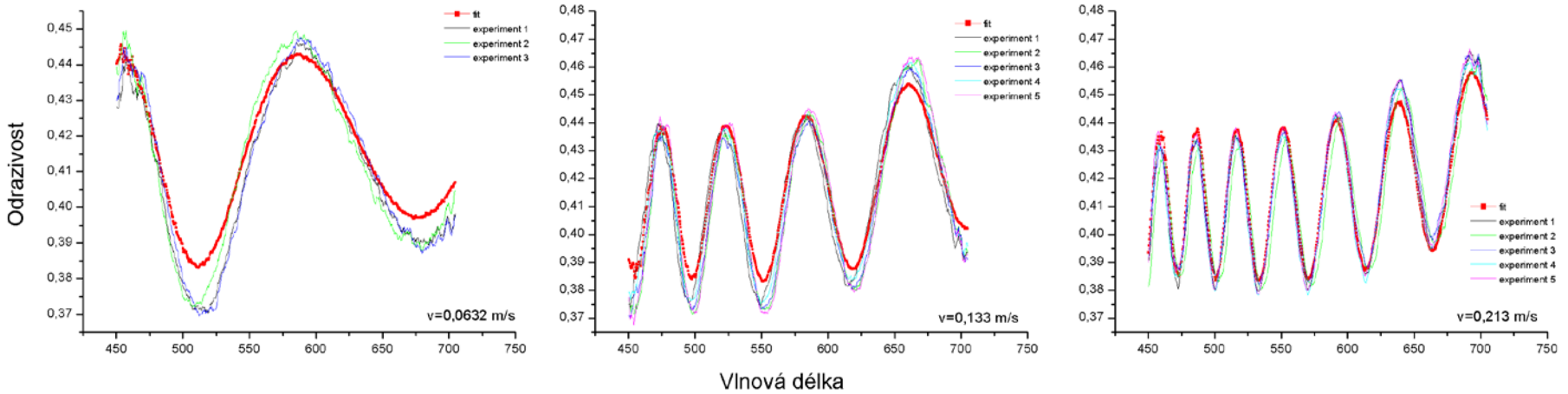
Měření centrální tloušťky maziva v EHD kontaktu

- měření bez tenké vrstvy
- použití safíru
- základový minerální olej L.S.-B.S.
- kontaktní tlak cca 0,5 Gpa
- teplota 25°C a 55°C

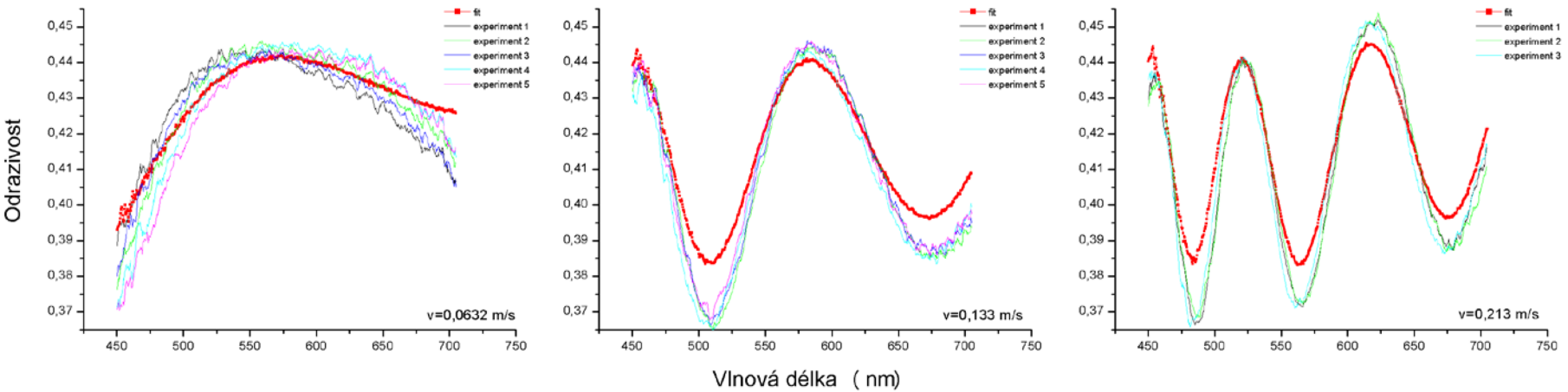

EXPERIMENT

Teplota 25°C

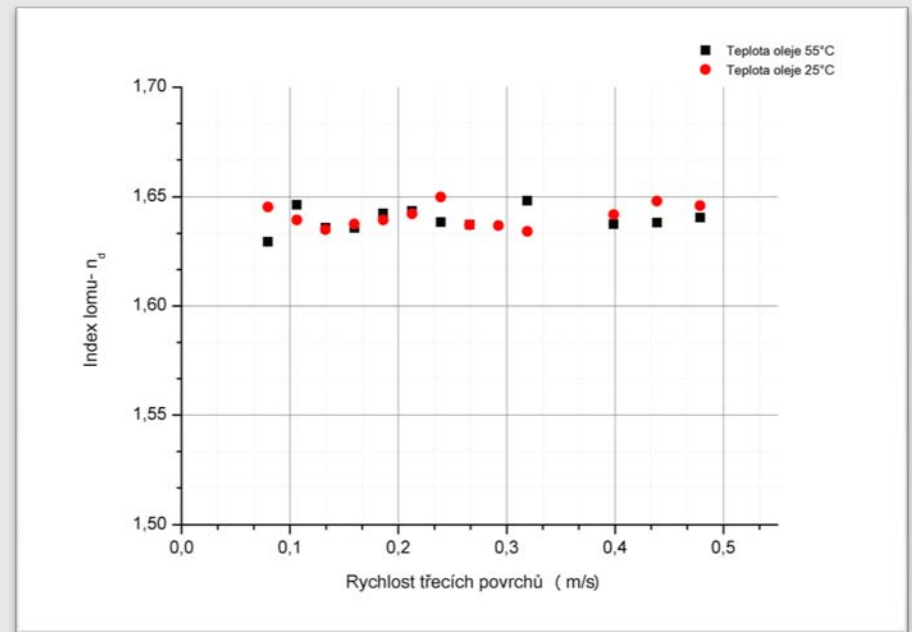
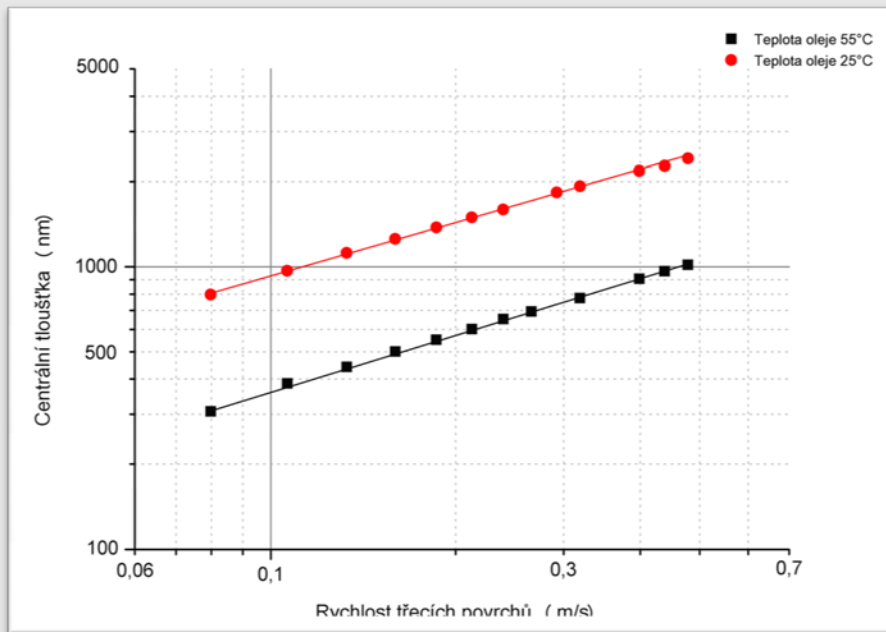

Teplota 55°

Výsledky získané spektroskopickou reflektometrií

- závislost centrální tloušťky maziva na rychlosti třecích povrchů
- index lomu maziva v centrální oblasti EHD kontaktu

Závěr

- ověření spektroskopické reflektometrie na stávající měřicí aparatuře
- návržení optického designu pro získání vhodných podmínek při měření
- experimentální měření za použití čistého safíru

- komplikace s tenkými vrstvami
- měření maziv s centrální tloušťkou nad 150 nm

- nalezení vhodné tenké vrstvy pro EHD podmínky
- použití monochromátoru namísto vláknového spektrofotometru
- měření kontaktního tlaku ze změny indexu lomu maziva

Děkuji vám za pozornost

Vladimír Čudek

UK ústav
konstruování

Ústav konstruování – Odbor průmyslového designu

Fakulta strojního inženýrství
Vysoké učení technické v Brně

Obhajoba disertační práce

15. prosince 2010, FSI VUT v Brně, Česká republika